

Maa- ja metsätalousministeriö
Lainsäädäntöneuvos
Maija Kaukonen

Muistio
18.9.2023

Liite 1

Valtioneuvoston päätös: Valtioneuvoston päätöksellä todetaan, että olosuhteet eivät muuttuneet talvikaudella 2021–2022 porovahinkolainsäädännön tarkoittamaksi korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi

1. Päätöksen tausta

Saamelaiskäräjien ja Muddusjärven, Sallivaaran, Muotkatunturin, Hammastunturin ja Paatsjoen paliskuntien pyynnöstä maa- ja metsätalousministeriö teki 1.3.2022 päätöksen, jolla se antoi Luonnonvarakeskuksen tehtäväksi selvittää talven 2021–2022 olosuhteiden muutoksia ja niiden vaikutuksista poronhoitoon (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 71/2022, 30.8.2022).

2. Porovahinkolainsäädäntö

Porotaloutta kohdanneita vahinkoja koskevasta korvausjärjestelmästä säädetään laissa porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (987/2011, *porovahinkolaki*) ja valtioneuvoston asetuksessa porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (656/2016, *porovahinkoasetus*).

Porotaloutta kohdanneita vahinkoja koskeva korvausjärjestelmä on harkinnanvarainen, ja olosuhteiden muuttumisesta korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi on tehtävä erillinen valtioneuvoston päätös. Tästä johtuen porovahinkolain mukaisten korvausten maksamiseen ei ryhdytä suoraan mainitun lain nojalla. Lisäksi porovahinkolain 4 §:n 2 momentin mukaan korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että tarkoitukseen on osoitettu määräraha maatalouden kehittämisrahaston vuotuisessa käyttösuunnitelmassa taikka määräraha tai myöntämisvaltuus valtion talousarviossa.

Porovahinkolain 5 §:n 1 momentin mukaan korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että tuho sekä sen laajuus ja vaikutus porotalouteen on todettu selvityksellä, jonka on tehnyt yksi tai useampi tutkimuslaitos tuhon laadun mukaan.

Porovahinkolain 5 §:n 4 momentin mukaan olosuhteiden muuttuminen korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi todetaan valtioneuvoston päätöksellä. Porovahinkolain 14 a §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston sekä maa- ja metsätalousministeriön 5 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta valittamalla.

3. Korvauksen perusteeksi hyväksyttävä tuho

Porovahinkolain 3 §:n 1 momentissa määritellään luonnononnettomuus ja muu tuho. Näillä tarkoitetaan poikkeuksellisia sää- ja luonnonolosuhteita, jotka merkittäväällä tavalla estävät poroja käyttämästä tavanomaisia laitumiaan ja aiheuttavat huomattavaa lisäruokinnan tarvetta, aiheuttavat muuten porojen menehtymistä tai heikentävät muuten merkittävästi porojen mahdollisuutta selviytyä luonnossa, taikka poikkeuksellista ja laajalle levinnyttä poroihin tarttunutta eläintautia.

Porovahinkoasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan porovahinkolain 3 §:ssä tarkoitettu luonnononnettomuus tai muu tuho voidaan hyväksyä korvauksen perusteeksi, jos jokin momentissa luetelluista tuhon kriteereistä täyttyy. Momentin kohdat käsittelevät lumi- ja jääolosuhteita (1 kohta), lämpötilan muutoksia (2 kohta), sadeolosuhteita (3 kohta), kasvitautia tai tuholaisia (4 kohta) ja viruksen, bakteerin tai muun vastaavan tekijän aiheuttamaa tautia (5 kohta).

4. Olosuhteiden muuttumisen aiheuttamat olennaiset haittavaikutukset ja niiden laajuus

Porovahinkoasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan korvattavan vahingon edellytyksenä on, että olosuhteiden muuttumisesta aiheutuu olennaisia haittavaikutuksia. Tuhona ei kuitenkaan pidetä sellaisia olosuhteiden muutoksista aiheutuneita haittavaikutuksia, jotka esiintyvät maa- ja metsätalousministeriön poronhoitolain (848/1990) 21 §:n 1 momentin nojalla määräämän suurimman sallitun eloporomäärän useana vahinkotapahtumaa edeltäneenä vuonna ylittäneessä paliskunnassa. Pykälän 3 momentissa on säännökset tuhon laaja-alaisuudesta.

5. Tuhon toteaminen

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (*Lapin ELY-keskus*) on laatinut porovahinkoasetuksen 3 §:n mukaan lausunnon, joka on esittelylistan liitteenä. Lapin ELY-keskus on pyytänyt kunnan maaseutuviranomaisilta maastotarkastukset, jotka antavat tietoa vahinkopaikoilta ja nääntymistä. Lapin ELY-keskuksen lausunto kuvaa tuhon laajuutta ja vaikutuksia porotalouteen muun muassa eloporomäärien, vasatuoton, teurasmäärien ja ruokintakustannusten muutoksen perusteella.

6. Saamelaiskäräjien ja Paliskuntain yhdistyksen kuuleminen

Asiassa on pidetty 22.5.2023, 29.8.2023 ja 14.9.2023 saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:n mukaiset neuvottelut. Saamelaiskäräjien neuvotteluissa esittämä kanta on esittelylistan liitteenä.

Lapin ELY-keskus on kuullut asiasta Paliskuntain yhdistystä 24.8.2023, jossa yhteydessä Paliskuntain yhdistys toi esille asiaan liittyvät näkemyksensä, lähinnä liittyen paliskuntien lisäruokintakuluihin.

7. Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi

Valtioneuvoston päätöksellä todetaan, että olosuhteet eivät muuttuneet talvikaudella 2021–2022 porovahinkolainsäädännön tarkoittamaksi korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi.

8. Valtioneuvoston päätöksen perustelut

Käytettävissä olevan Lapin ELY-keskuksen lausuntoon liittyvän aineiston perusteella ei voida katsoa olevan kyseessä porovahinkolain edellyttämät laajat ja odottamattomat porotalouteen kohdistuneet vahingot. Sää- ja luonnonolosuhteiden vaikutusten osalta viitataan asiassa saatuihin aineistoihin, jotka muodostuvat Luonnonvarakeskuksen selvityksestä sekä Lapin ELY-keskuksen lausunnon tietoihin.

Otettaessa huomioon Lapin ELY-keskuksen lausunnon mukaiset teurastettujen porojen määrät talvella 2021/2022 verrattuna kolmen vuoden keskiarvoon teurasmäärän muutosta ei voida pitää olennaisena haittavaikutuksena. Myöskään nyt kyseessä olevan talven 2021/2022 tarkastelussa vasatuoton ja ruokintakustannusten osalta ei ole porovahinkoasetuksen edellyttämiä korvattavia tuhoja.

Porovahinkoasetuksen 1 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan mukaisista olosuhteista kasvitaudin tai tuholaisen sekä viruksen, bakteerin tai muun vastaavan tekijän aiheuttamasta taudista voidaan todeta, että hometoksiinien suorista terveysvaikutuksista poroihin ei ole saatavilla tietoa Luonnonvarakeskuksen selvityksen perusteella. Lapin ELY-keskuksen toimittamissa tiedoissa ei ole viitteitä, että homeet olisivat vaikuttaneet talven 2021/2022 vasatuottoon. Asetuksen 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan kriteerit eli lämpötilan muutokset ja sadeolosuhteet eivät myöskään anna viitteitä tuhon olosuhteista.

Porovahinkolain esitöissä (HE 247/2010 vp, perustelut, 1 § lain tarkoitus) tuhon laajuuden arviointia on selvitetty seuraavasti:

Laki koskisi vain merkittäviä vahinkoja, jotka ovat kohdistuneet porotalouteen. Laajoilla vahingoilla tarkoitettaisiin sekä alueellisesti laajaa vahinkoa että huomattavaa määrää porotalouden harjoittajia ja paliskuntia kohdanneita porokarjakohtaisista vahinkoja taikka yksittäisiä porotalouden harjoittajia

koskeneita suuria vahinkoja. Tällöin kysymys olisi jo kokonaisten suurehkojen porokarjojen menettämisestä.

Vahinkojen tulisi olla myös odottamattomia. Tavanomaiset luonnonoloissa tapahtuvat vaihtelut ja niistä aiheutuvat menetykset eivät vielä voisi olla korvauksen perusteena.

On todennäköistä, että ilmastonmuutoksen vauhdittuessa jatkuvasti jossakin osassa poronhoitoaluetta ainakin paikallisesti syntyy tilanteita, joissa poronhoitajat joutuvat turvautumaan laajempaan hätäruokintaan kuin vuosittain keskimäärin. Korvauksen perusteena olevalla tuholla tarkoitetaan kuitenkin sellaisia mittavia ja laajakantoisia tuhoja, joita ei esiinny vuosittain, vaan päinvastoin suhteellisen harvoin.

Talvikauden 2021–2022 eloporumäärät, teurasmäärien vaihtelu suhteessa vertailuvuosiin ja paliskuntien rehumenot eivät ole muodostuneet merkittävässä määrin poikkeaviksi, kun tietoja verrataan Lapin ELY-keskuksen lausunnon vertailuaineistoon. Talvikauden 2021–2022 osalta ei ole kiistanalaista, etteikö Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan lumipeitteen keskimääräinen kovuus ole ollut korkeampi verrattuna ns. normaaliin kevättalveen 2008 neljässä paliskunnassa. Porovahinkolakia sovelletaan poronhoitoalueella, joka on jaettu 54 paliskuntaan. Lapin ELY-keskuksen lausunnon perusteella ei voida kuitenkaan katsoa olevan kyseessä porovahinkolain 1 §:n tarkoittamat laajat ja odottamattomat porotalouteen kohdistuneet vahingot. Esimerkiksi teuraiden osalta tuho ei ulotu koko poronhoitoalueelle, kuten 2019/2020. Olosuhteet ovat kylläkin olleet vaikeat poronhoidolle, mutta porojen teurasmäärien ja vasatuoton perusteella ei voida katsoa, että kyseessä olisi vastaavalainen tuho, joka oli talvikautena 2019–2020.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että talvikauden 2021–2022 olosuhteet eivät ole muodostuneet porovahinkolaissa ja -asetuksessa määritellyksi tuhoksi. Kyseisen talvikauden olosuhteet eivät ole olennaisella ja laajalla tavalla aiheuttaneet haittavaikutuksia kuten tuhotalven 2019–2020 olosuhteet tekivät.